

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 19 mars 2021

Mål nr

B 5575-20

PARTER

Klagande

TP

Ombud och offentlig försvarare: Advokat JS

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Grov misshandel m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2020-09-21 i mål B 2552-20

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom på så sätt att påföljden bestäms till fängelse i fyra år.

Högsta domstolen fastställer hovrättens sekretessförordnande.

JS ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av TP i Högsta domstolen med 9 214 kr. Av beloppet avser 7 371 kr arbete och 1 843 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

TP har yrkat att Högsta domstolen ska sätta ned längden på fängelsestraffet.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL**Vad målet gäller**

1. I Högsta domstolen gäller målet straffvärdebedömningen av grov misshandel och vållande till annans död, grovt brott.

Bakgrund

2. TP dömdes i tingsrätten för grov misshandel och vållande till annans död, grovt brott. Påföljden bestämdes till fängelse i tre år och sex månader. Hovrätten har ändrat tingsrättens dom på så sätt att påföljden har bestämts till fängelse i fem år.

3. TP har dömts för att han har misshandlat KS genom att sticka eller hugga honom två gånger med en kniv i det ena låret. Misshandeln medförde en genomgående stickskada med en 13 cm lång stickkanal som orsakade en delvis avskuren knäartär och ven, som ledde till utblödda inre organ, samt en stickskada på lårmuskeln med en 5 cm lång stickkanal. KS avled av skadorna.

4. Till grund för bedömningen att misshandelsbrottet är grovt har domstolarna lagt att TP tillfogat KS en svår kroppsskada och att gärningen var livsfarlig. TP hade också visat särskild hänsynslöshet och råhet i och med att KS, i vart fall vid det dödande hugget, satt ned i en fåtölj. Med hänsyn till det och med beaktande av den mycket höga alkoholkoncentrationen i hans blod och hans nedsatta allmänna fysiska hälsotillstånd hade KS haft en kraftigt begränsad, om någon, möjlighet att freda sig.

5. Till grund för att vållandebrottet har bedömts som grovt har domstolarna lagt att TP har agerat grovt oaktsamt genom att i alkoholpåverkat tillstånd hugga KS i låret två gånger med en kniv samt att gärningen innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag.

Rättsliga utgångspunkter för straffmätningen

6. Den grundläggande lagregeln för straffmätning finns i 29 kap. 1 § brottsbalken. Det anges att straff ska, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. Vid bedömningen ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person.

7. Straffskalan för grov misshandel är fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har tillfogat en svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. (Se 3 kap. 6 § första stycket.)

8. För grovt vållande till annans död är straffskalan fängelse i lägst ett och högst sex år (3 kap. 7 § andra stycket). Enligt bestämmelsen ska det vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt beaktas om gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag. Av betydelse är hur stora riskerna för dödsfall har varit och vilka risker som gärningsmannen har haft insikt om.

9. År 2010 genomfördes en straffmättningsreform som syftade till att höja straffnivån för allvarliga våldsbrott. Den innebar också att straffminimum för vållande till annans död, grovt brott höjdes från sex månader till ett år. När det gällde straffnivån för vållandebrotten anfördes i propositionen bl.a. att när någon utövat dödligt våld mot annan men saknat uppsåt till hans eller hennes död, brottet i regel skulle anses som grovt. Det konstaterades att de grova vållandebrotten utmärks av att någon tar en påtaglig risk i förhållande till andra människors liv och att de därmed kunde sägas vara nära kopplade till de allvarliga våldsbrotten. Den samhällsutveckling som hade inneburit en strängare syn på våldsbrotten kunde därför även åberopas i fråga om vållandebrotten. Den skärpta synen angavs medföra ett behov att generellt höja straffvärdenivån för vållandebrott som var grova. Som exempel nämndes att om vållandebrottet begåtts i kombination med grov misshandel som inte var synnerligen grov och straffvärdet enligt praxis låg på tre år, kunde straffvärdet framöver bestämmas till uppemot fyra år. (Se prop. 2009/10:147 s. 24 f.)

10. År 2017 skärptes minimistraffen för vissa allvarliga våldsbrott i syfte att åstadkomma en höjd straffnivå för dessa brott. De skärpningar som gjordes angavs inte innebära något annat än att domstolarna vid bedömningen av straffvärdet skulle utgå ifrån en högre miniminivå, samtidigt som det även fortsättningsvis särskilt skulle beaktas om gärningen utgjort ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person. (Se prop. 2016/17:108 s. 44 f.)

11. Minimistrafvet för grov misshandel höjdes från fängelse i ett år till fängelse i ett år och sex månader och minimistrafvet för synnerligen grov misshandel från fängelse i fyra år till fängelse i fem år. Syftet var att generellt höja straffnivån för alla gärningar som är att bedöma som grov eller synnerligen grov misshandel. (Se a. prop. s. 51, jfr ”Den utdragna misshandeln” NJA 2020 s. 564 p. 10–15.)

Brottskonkurrens vid misshandel och vållande till annans död

12. Vid brottskonkurrens får det relativa straffvärdet av varje brott, brottens skyddsintressen och relationen mellan brotten betydelse vid straffmätningen. I den mån de omständigheter som enligt 29 kap. 1–3 §§ brottsbalken ska beaktas är desamma för de brott som vid straffmätningen ska bedömas i konkurrens, kan dessa inte ges fullt genomslag vid bestämmandet av straffvärdet för vart och ett av brotten (jfr ”Rydaholmsfallet” NJA 2012 s. 79 p. 16). I ett fall av det nu aktuella slaget, där misshandeln har orsakat målsägandens död, är det fråga om ett och samma händelseförlopp och de båda straffbestämelseerna tillgodoser samma skyddsintresse. Straffvärdebedömningen av vållandebrottet avser då främst den grad av oaktsamhet som har medfört den dödliga utgången av misshandelsbrottet.

Bedömningen i detta fall

13. TP och KS kände varandra sedan tidigare. Gärningen ägde rum i TPs hem och hade föregåtts av att männen både där och tidigare under dagen utomhus intagit en stor mängd alkohol.

14. TP har erkänt misshandelsbrottet, men hans minnesbild av händelseförloppet har varit ytterst begränsad. Hans avsikt och syftet med knivhuggen har inte kunnat klarläggas. Utredningen ger inte stöd för att något handgemäng förekom, men visar att männen tidvis varit högljudda och att situationen urartat. TP har då, med en fiskekniv som fanns i rummet, huggit KS i ena

låret. Efter ytterligare en stund utdelades det dödande hugget. Brottet framstår som impulsstyrt, men gärningen utgjorde ett mycket allvarligt angrepp med fara för KSs liv. Att våga in är också den hänsynslöshet som TP har visat genom att angripa KS när denne var i det närmaste försvarslös.

15. När det gäller vållande till annans död ska det beaktas att TP utdelat två knivhugg mot KSs ena lår, varav det andra hugget har varit mycket kraftigt. Risken för att KS vid ett sådant angrepp skulle dö får anses ha varit betydande. Genom att inte beakta risken har TP varit påtagligt oaktsam, även om KS inte synbart påverkades av det första hugget.

16. Straffvärdet för den samlade brottsligheten motsvarar fängelse i fyra år. Utöver redan nämnda förhållanden föreligger det varken några sådana försvårande omständigheter som avses i 29 kap. 2 § eller några förmildrande omständigheter att beakta med stöd av 3 § samma kapitel.

17. TP har inte tidigare dömts för brott. Han bör, med ändring av hovrättens dom, dömas till fängelse i fyra år.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Kerstin Calissendorff (referent), Svante O. Johansson, Cecilia Renfors och Johan Danelius
Föredragande har varit justitiesekreteraren Hanna Hallonsten